З НОТАТНИКА ШПАРҐАЛЯРА І НАУКОВЦЯ

Григор Лужницький. Український театр. — Львів. 2004. Т. 1, 2.

У католицькому щоденнику «Америка» протягом 30 років була постійна тижнева рубрика «З нотатника шпарґаляра», в якій Григор Лужницький звертався до різних тем, що його цікавили. Серед постійних зацікавлень був і український театр. Щойно видана кафедрою театрознавства Львівського університету ім. І.Франка збірка його вибраних творів «Український театр» містить наукові праці, статті, рецензії. Погляд Григора Лужницького для нас цікавий уже тим, що це погляд із Заходу, але людини міцно закоріненої в українській традиції. Автор народився у Львові, але більшу частину свого життя мешкав у Сполучених Штатах. У книзі в хронологічному порядку подано історію розвитку українського театру — від праукраїнського, старовинного, княжого та літургійного до театру середини XX сторіччя, як в Україні, так і поза її межами. Лужицький також дослідив, як функціонував український театр під час Другої світової війни, проаналізував деякі театрознавчі роботи Франка, Загарова, Курбаса. Все зазначене складає перший том. У другому ж увазі читачів пропонуються його статті та рецензії, що висвітлюють переважно конкретні мистецькі явища його часу, але які не втратили актуальності й сьогодні. Є там і роздуми автора над природою українського театру загалом. Цікаво порівняти галицькі театральні вистави середини XX століття, наприклад, з тим, що сьогодні робить львівський «Театр у кошику». Півроку тому цей театр ставив п'єсу за твором Григора Лужицького «12 листів Андрея Шептицького до матері». Так сталось, що роботи Лужицького більш відомі за кордоном. Напевне, однією з причин цього були релігійні погляди письменника, які робили його ім'я табуйованим на теренах колишнього СРСР. Безперечно, видання залучить ім'я дослідника в українську театрознавчу науку та розширить критико-аналітичний апарат сучасних досліджень.

Анна Косенко

СТРАЙК ІРОНІКІВ

Страйк ілюзій. Упорядник Надія Мірошниченко. — К.: Основи, 2004.

Нещодавно видана в «Основах» збірка п'єс «Страйк ілюзій» свідчить, що революційні процеси в країні, зокрема в мистецтві, назрівали вже задовго до Помаранчевої революції, адже назва і концепція антології була задумана приблизно рік тому. Але нині вона стала надактуальною, навіть була визнана театральною подією року. Зміни в театрі, яких вимагають драматурги (тільки вимагають, бо діяти в театрі мають режисери і актори), вкрай необхідні. І потрібно, щоб великі театри не тільки повернулися до актуального репертуару, що вже частково зробили театри «камерні», а й не ігнорували нову мову театру, експериментальну та нешаблонну. Саме матеріал для таких постановок можна знайти у збірці «Страйк ілюзій», п'єси якої написані авторами різних поколінь. Спільним для всіх текстів є принципово неміметичний підхід й іронічне сприйняття себе та дійсності, ось чому вжито саме слово «ілюзії» в назві збірки й окремих її розділах: прадавні ілюзії (химерна феєрія Богдана Жолдака «Чарований запорожець» і релігійно-філософська драма «Сім років до Голгофи» Олега Гончарова); потойбічні ілюзії (трошки егоцентрична сучасна казка «Душа моя зі шрамом на коліні» Слав. Ко-Ка (хай автор вибачає, якщо неправильно провідміняла його псевдонім) і майже монавистава Миколайчука-Низовця «Зніміть з небес офіціанта, або Навіщо нам позаторішній сніг»); актуальні ілюзії (до речі, найбільш реалістичний розділ книги, в якому — трагікомедія «Дев'ятий місячний день» Олександри Погребінської і «Самогубство самотності» Неди Неждапої, авторки ідеї та упорядника збірки); абсурдні ілюзії (чи не найцікавіша частина книги, у п'єсі «Я. Сіріус. Кентавр» Лариса Паріс вдало переосмислила беккетівські теорії «театру абсурду», поєднавши їх із традицією театральних містерій, Володимир Сердюк у п'єсі «Сестра милосердна» слідує більшою мірою тематичним і філософським настановам «театру абсурду», ніж формальним); ілюзії-фентезі (п'єси Сергія Щученка «Шляхетний дон» і «На виступцях» Катерини Демчук, незважаючи на назву розділу, мало чим нагадують романи-фентезі, так що вони цілком придатні для сценічного втілення). Такий підбір різнопланового матеріалу чимось нагадує картини кубофутуристів, де об'єкти зображення розпадаються в просторі і часі, як, наприклад, у п'єсі Лариси Паріс частини тіл героїв, але разом із тим існують одночасно, формуючи повноцінний мистецький твір.

Анна Косенко

АЛЬБОМ КІНОКАДРІВ

Пам'ять серця. Біографія Тараса Шевченка в кінокадрах. Упорядник Христина Клименко. — К.: Поліграф Консалтинг, 2004.

Ошатно оформлений, щедро ілюстрований альбом «Пам'ять серця» підготовлений донькою кінорежисера Станіслава Клименка Христиною не випадково, адже її батько десять років присвятив роботі над просвітницьким фільмом «Тарас Шевченко. Заповіт». Альбом містить 12 розділів — стільки, скільки серій має згаданий фільм. Але упорядниця скористалася також кадрами з інших фільмів, а саме: «Тарас Шевченко» П. Чардиніна, «Назар Стодоля» Г. Тасіна, «Богдан Хмельницький» і «Тарас Шевченко» І. Савченка, «Сон» В. Денисенка. Об'єднані ілюстрації текстами, біографічними даними та поезіями Кобзаря. У розділі «Постскриптум» вміщено кадри з іще не завершеного фільму С. Клименка «Братчики». Безперечно, альбом кінокадрів має інформаційну та пізнавальну цінність, оскільки засвідчує, що українське кіно виявляло шану до Тараса Шевченка і що кращі актори, такі як Амвросій Бучма, Сергій Бондарчук та Іван Миколайчук, утілювали на екрані його образ. Щодо кінознавців, то вони знайдуть в альбомі рідкісну можливість переглядати кадри з фільмів 20-х років.

Лариса Іванишина